

Naturskyddsföreningen Hofors-Torsåker

Medlemsblad 2/2025

Ordföranden har ordet ...

Vår förening fyller 50 år och det finns mycket att både glädjas över och reflektera kring. Fem decennier har gått sedan några engagerade människor samlades för att värna den natur som omger oss – skogarna, sjöarna och ängarna. Barbro Risberg, vår tidigare ordförande, har tillsammans med maken Lennart och andra engagerade, inventerat naturen. Tack vare deras arbete har vi ett gediget material att luta oss mot.

Vi har firat vårt jubileum på flera sätt. Vår fotoutställning lockar både nyfikna blickar och väcker stolthet över allt som finns alldeles runt knuten. Liekursen blev en oväntad succé – människor kom med gamla liar som slipades till nytt liv. Samtalen flöt lika lätt som slipvattnet.

Och när vi firade Gästrikeledens 50 år med skattjakt, naturvandring och fika

i det gröna, kändes det nästan som om naturen själv log mot oss.

Samtidigt går det inte att bortse från allvaret. Samhället har förändrats, det industriella sättet att bruka marken har tagit över och naturen får stå tillbaka. Engagemanget behövs nu mer än någonsin.

På femtio år har mycket av det som en gång kändes självklart – naturskogar, blomsterängar, fjärilar och surrande humlor – blivit något vi måste värna aktivt. Naturvård är inte en sidofråga, utan en förutsättning för livet självt.

Jag känner både tacksamhet mot grundarna som höll elden brinnande under alla dessa år och ansvar för att lågan inte ska falna.

Vill du vara med och skydda naturen? Kontakta någon i styrelsen! Och du – kunskapen växer med engagemanget.

Stephen Hinton

Styrelsen:

Stephen Hinton, ordförande, 073-031 16 25
stephen.hinton@naturskyddsforeningen.se

Nicklas Gustavsson, vice ordförande, 070-242 56 33

Stig Björk, kassör, 070-556 38 78

Maj-Lis Koivisto, (M-LK), redaktör för medlemsbladet och skogsansvarig, 070-020 90 29

Ingvar Schön, ansvarig för webbplatsen

Anna Virén, sekreterare, 070-670 80 85

Lage Bergström, 070-699 42 41

Kjell Demasure, 070-243 49 64

Heidi Nergård Larsson, 070-972 70 72

Suppleanter: Bo Joelsson, 070-556 22 60

och Per Lissel, 070-335 08 13

Kretsens webb: hofors-torsaker.naturskyddsforeningen.se

Mejl: hofors-torsaker@naturskyddsforeningen.se

Valberedning:

Kontakta valberedningen om du har förslag på personer som vill arbeta för föreningen genom att sitta i styrelsen eller ta andra förtroendeuppdrag: Sandra Johansson och Bo Larsson, 076-816 03 39

Föreningens bästa 50-årspresent

Förhandlingarna om överlåtelse av mark på Söderåsen mellan AB Karl Hedin och Länsstyrelsen i Gävleborg har äntligen blivit klara. Det innebär att Söderåsen kommer att få ett nytt naturreservat.

Den 24 september kom ett mejl med ett glädjande besked från länsstyrelsens handläggare. Intrångsavtalet tecknades veckan innan, och det är nu klart att ett område på cirka 40 hektar på Söderåsen

kommer att skyddas som naturreservat.

Därmed har föreningens arbete för att området ska få ett långvarigt och formellt skydd till slut burit frukt. Bättre 50-årspresent hade föreningen inte kunnat få!

Det är dock inte klart ännu när naturreservatet kommer att bildas.

Eftersom marken nu är inlöst kommer avverkningsanmälningarna också att tas bort, skrev handläggaren i mejlet.

Maj-Lis Koivisto

Vinter

Januari. Domherrar i vinterskrud.

Foto Stig Björk

Utåtriktat. Föreningen deltog i Torsåkers bygdemarknad 5 oktober och på Västerbergs folkhögskolas föreningstorg den 29 augusti. Då stod vi bredvid Naturskyddsföreningens Sandvikenkrets, som representerades av Johanna Vanberg och Uffe Stridsberg. Vår ordförande Stephen Hinton finns med på båda bilderna.

Foto: M-L Koivisto

Fotoutställningen - ett lyckokast

Vi ansökte och fick ett extra verksamhetsbidrag för 2025 från Naturskyddsföreningens rikskansli. Bland annat ansökte vi om bidrag till en fotoutställning för att uppmärksamma föreningens 50-årsfirande. Inte anade vi då vilken succé utställningen skulle bli!

Har man som vår förening duktiga naturfotografer och kombinerar deras fina bilder med innehållsrika bildtexter, faktexter och texter som talar till åskådarens känslor så kan det bli riktigt lyckat. Vår fotoutställning har fått väldigt positiv respons.

Utställningen hade vernissage på Hofors bibliotek 3 maj, och där hängde den sedan i tre veckor. När VGS-nämnden hade möte i Hofors visade vi den för politikererna. Vi arrangerade också ett före-

drag med författaren och skogsägaren Erik Westholm som på biblioteket pratade om sin bok *Tio tankar om skogens framtid*.

Därefter flyttade vi utställningen till Folkets Hus där den hängde i sex veckor.

Vi visade den för kommunpolitikerna före kommunfullmäktigemötet den 27 maj. Glädjande nog var de som kom både intresserade och nyfikna.

Sedan tog vi den vidare till det nyöppnade Galleri Svartöra i Åsmundshyttan, där den hängde i två veckor.

Nu hänger den i Torsäkers kyrka fram till 23 november. Om du ännu inte sett den är det läge att passa på!

Och vi flyttar den gärna vidare, så tipsa oss om du känner till någon bra plats där den kan hänga ett tag.

Maj-Lis Koivisto

Lage Bergström visade utställningen för politikerna i Västra Gästriklands samhällsbyggnadsnämnd.

Foto: Maj-Lis Koivisto

Tjädermorgon i april

Båda fotografierna: Stig Björk

Om naturfotografen Stig Björk

På våren vaknar naturen till liv. Då flyttar Stig Björk till ett gömsle i skogen för att uppleva morgnarnas tjäderspel och fånga det på bild.

Stig Björk, som är en av föreningens duktiga fotografer, älskar gamla träd som det på bilden till vänster.

Han är född 1954 i Gävle, och kom till Hofors 1962. Han har alltid varit intresserad av naturen, ett intresse som senare gick över till att han även började fotografera den. Den första systemkameran, en Practica, köpte han i mitten av 1970-talet. Numera fotograferar han digitalt med en Nikon.

Insektslandet kommer till Hofors med teater för alla 6-9-åringar

I Sandviken finns Insektslandet, en fantastiskt rolig plats där man på ett lustfyllt sätt berättar om insekternas liv och betydelse. Det är ett ställe vi verkligen rekommenderar – besök den med barn och lev dig in i insekternas liv!

Insektslandet bedriver även verksamhet

mot skolorna. De besöker skolor med olika teaterföreställningar till exempel.

Vår krets ansökte tillsammans med lågstadieskolorna i kommunen om medel från kommunens kultursatsning för att kunna visa föreställningen *Småkrypskatastrofen* för eleverna som är 6–9 år.

Vid ett besök på Insektslandet kan man följa den 350 meter långa insektsstigen och bland annat besöka en myrstack i barnstorlek. Foto: M-LK

Vår ansökan beviljades! Det innebär att eleverna på Värnaskolan får se föreställningen den 12 november, Lillåskolans elever får se den den 24 november och den 10 december är det Solbergaskolans tur.

Medlemmar i Naturskyddsföreningen Hofors-Torsåker har möjlighet att se föreställningen. Det finns ett begränsat antal platser, så först till kvarn...

Kontakta mig för mer information.

Maj-Lis Koivisto
tel 0700-20 90 29

Stor kultursatsning från Hofors kommun

Hofors kommun avsatte under 2025 1,5 miljoner kronor till en kultursatsning. Föreningarna kan använda dessa pengar under förutsättning att de samarbetar med någon av kommunens verksamheter.

Vi har tillsammans med biblioteket ansökt och fått pengar för två föredrag på biblioteket. Det första var Erik Hanssons föreläsning *Ingen yta är för liten att göra skillnad*, om hur man lockar in mångfal-

den i sin trädgård. Den följde vi upp med en studiecirkel där vi fördjupade oss i hur man gör.

Den andra föreläsningen var i samband med att fotoutställningen hängde på biblioteket, Erik Westholm pratade om sin bok *Tio tankar om skogens framtid*.

Även nästa år blir det en kultursatsning, men med betydligt lägre belopp, cirka hälften. M-LK

Samling i Barkhyttans bygdegård

Kommunalrådet Tomas Isaksson talade.

Foto: Maj-Lis Koivisto

Både byalaget i Barkhyttan och vår krets fyller 50 år i år och det bestämde vi att fira med ett gemensamt öppet hus den 27 september i Barkhyttans bygdegård.

Det blev tal av vår tidigare ordförande Barbro Risberg och Weikko Skoog, ordförande för byalaget, som båda gjorde tillbakablickar på det föreningarna åstadkommit under de senaste fem seklarna, och det är imponerande!

Även kommunalrådet Tomas Isaksson dök upp och talade varmt om naturen och hur föreningar bidrar till ett tryggare samhällsklimat. Natursnokarna dök upp på slutet och en tipspromenad orsakade huvudbry bland deltagarna.

Tyvärr var uppslutningen lite klen, kanske beroende på det vackra vädret. M-LK

Tidig vår

Maj. Storlommar i morgondimma.

Foto: Stig Björk

Kretsen och Gästrikeleden fyller 50 år

Kjell Demasure och Patrik Wermkrantz värmdes sig vid brasan. Hofors kolare lät oss använda platsen utan kostnad, eftersom aktiviteten också ägde rum för att uppmärksamma att Gästrikeleden fyller 50 år.
Samtliga foton: Per Lissel

Familjedagen - en trivsamt hit

Som en del av kretsens och Gästrikeledens 50-årsfirande bjöd vi den 14 september in till en familjedag i Kolgården.

Skattjakt, artexkursion, tipspromenad, Natursnokarna och mys vid grillen, samt kaffe, saft och bullar verkar ha varit en oslagbar kombination. Det var full rulle med många besökare under eftermiddagen.

En lyckad dag i skogen, som gav mer smak. Kanske vi upprepar den nästa år.
Maj-Lis Koivisto

Nicklas Gustavsson tog med sig några deltagare längs Gästrikeleden till Lissjöskogen, där han berättade om rara arter i området.

Familjedagen vid Kolgården samlade många barnfamiljer.

Efter lite inledande trassel kom tipspromenaden och skattjakten igång. Stig Björk höll elden vid liv till framma för hungriga deltagare.

Nicklas Gustavsson från kretsen visar Isabelle Zäll Skov och Erik Söderlund från Sveaskog hur en tidigare fuktig, hög och lång lodyta solexponerats och torkat upp efter det att skogen framför den fälldes.

Foto: Maj-Lis Koivisto

Möte med Sveaskog i fält

Den första oktober träffade fyra medlemmar i föreningen fyra representanter för Sveaskog i fält. Det var det andra mötet för året, det första ägde rum i mars på deras kontor i Hedemora.

Denna gång började vi vid Surtjärns naturreservat. Intill reservatet har Sveaskog avverkningsanmält ett område på 2,5 hektar. Sedan tidigare finns en mängd hyggen runt sjön Hyn, som är Hofors dricksvattentäkt.

Sveaskogs avverkningsplanerare Isabelle Zäll Skov visade hur hon går till väga när hon planerar en avverkning. Med en mängd digitala verktyg har naturvärdesbedömningen förbättrats avsevärt de senaste åren.

Vi är dock bekymrade över antalet hyggen runt sjön, och antalet avverkningsanmälningar vid naturreservat. Förutom Surtjärn har bolaget även avverkningsanmält intill naturreservaten på Söder-

åsen och Solbergadalen. Vid Söderåsen ska Sveaskog enligt avverkningsanmälningen lämna hänsyn för strandvallarna, men planen är att markbereda med harv. Det är olämpligt i den känsliga terrängen där, vilket vi framförde.

Vi anser att stor hänsyn ska tas intill naturreservat, och de små ytor som är avverkningsanmällda vid Söderåsen gott kan lämnas orörda. Det avvisade Sveaskog med hänsyn till det avkastningskrav bolaget har gentemot staten.

Vi avslutade dagen vid Lillflyets rastplats där vi framförde våra önskemål om hänsyn och naturnära avverkningsmetoder runt tätorten.

Dialogen med Sveaskog är givande, även om de inte kommer att sluta kalavverka bara för att vi vill det. Vi upplever att de lyssnar på oss när vi framför våra åsikter och att vi i viss mån lyckas påverka deras planer.

Maj-Lis Koivisto

Den nya skogsutredningen är ett hot mot biologisk mångfald

Den 28 augusti publicerade regeringen skogsutredningen SOU 2025:93 *En skogs-politik för hela landet*.

Om förslagen genomförs kommer de att innebära ett kraftigt bakslag för det svenska skyddandet av skog och biologisk mångfald.

Utredningen har som mål att skapa bättre förutsättningar för skogsägare och skogsindustrin. För att uppnå detta föreslås en rad åtgärder som i praktiken innebär en avreglering av skogsbruket och en ökad avverkningstakt, även i skogar med höga naturvärden

Utredningen är i grunden problematisk av flera anledningar, och den riskerar att få allvarliga konsekvenser:

- Hot mot biodiversiteten: Genom att föreslå en utökad avverkning av så kallad "känslig natur" sätter utredningen artrikedom på spel. Skyddet för äldre skogar, habitat för hotade arter och nyckelbiotoper försvagas.

- Sämre vattenkvalitet: Intensivare skogsbruk leder till ökat näringsläckage och förorening. Det här hotar våra sjöar och vattendrag, som redan är hårt pressade.

- Ökad översvämningsrisk: Skogar fungerar som en naturlig svamp som reglerar vattenflöden. När avverkningen ökar i sluttningar och nära vattendrag, ökar risken för erosion och plötsliga över-

svämningar. Detta kan hota vägar och banvallar.

Den tydliga vinklingen mot ökad tillväxt och produktion, på bekostnad av miljömål och vetenskapligt baserade hållbarhetskrav, får många att se den som ett beställningsjobb från skogsindustrin.

Anledningarna till denna kritik är:

- Ensidigt fokus: Perspektivet från skogsägare och industrin tycks ha fått störst utrymme, medan röster från naturvård, forskning och samer har marginaliserats.

- Ignorerar klimat- och naturkrisen: I en tid då vi behöver skydda och restaurera natur för att möta de största utmaningarna i vår tid, väljer utredningen att istället prioritera kortsiktig ekonomisk vinning.

- Svagt skydd: De föreslagna "frivilliga" skydden och kompensationsåtgärderna har historiskt visat sig vara otillräckliga för att bevara biologisk mångfald på lång sikt. Det krävs tydliga, bindande regler.

Utredningen ska nu gå ut på remiss. Naturskyddsföreningen kommer att granska och kritisera förslaget under remissperioden.

Denna utredning är inte ett klokt förslag för framtiden, utan ett förslag som låser fast oss i ett föråldrat tänkande där naturen är en resurs att utnyttja, inte ett system att vårda.

Tillsammans måste vi stå emot.

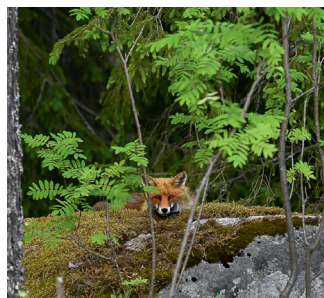
Stephen Hinton

Försommar

Juni. Tuvull växer på fuktig, näringsfattig myrmark och hedar. Den är en viktig näringskälla för tjäderhönor, strax före äggläggningen.

Foto: Stig Björk

Augusti. Räven vilar sig på en sten.

Juni. Björnen är rödlistad som nära hotad (NT), men licensjakt tillåts. I år tillåts jakt på 70 björnar i Gävleborgs län, varav högst 35 fick vara honor. Dock sköts 72 björnar.

Till minne av Sven-Olof Carlsson

Söderåsens hjälte har vandrat vidare

Sven-Olof Carlsson, som anlade Klapperstensleden på Söderåsen i Torsåker, har gått bort.

Sven-Olof bodde nedanför Söderåsens sluttning med sin familj. Han strövade längs den urgamla stigen som man gick mellan Gävle och Falun på Carl von Linnés tid. Han såg potentialen att ta fram stigarna som leder till en vidunderlig utsikt över fem landskap.

Sammanlagt anlade Sven-Olof 2805 meter stigar i olika svårighetsgrader som slingrar sig runt två av Söderåsens tre toppar. Han gjorde det på frivillig basis och på egen hand utan ett öre i ersättning. Arbetet tog ett år.

-Jag vill att fler ska få uppleva den storslagna utsikten uppi från Söderåsen, sa han.

Han körde med skottkärra och bar ut 100 kubik sågspån i hinkar på stigarna, bar upp bänkar på ryggen, byggde vindskydd och en stor parkering.

Den dåvarande markägaren Lars Holmgren stöttade Sven-Olofs arbete med att marknadsföra området för rekreation.

Även sedan stigarna var färdiga att beträdas för en växande skara besökare underhöll Sven-Olof sitt livsverk dagligen. Han satte upp skyltar med historiska berättelser runt stigarna. Besökare som kom till Klapperstensleden skrev sina uppskattningar i en gästbok i ett skåp som han byggde. 1994 fick han Hofors kulturpris för sina insatser.

Foto: Privat

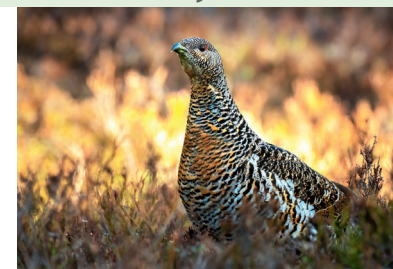
Sven-Olof anammade den nya Stentrollstigen med alla stentroll som flyttade in 1997. Han tyckte det var roligt för alla barn som kom dit på besök.

Den första portalen, som Sven-Olof snickrade och reste vid starten av leden, hade gjort sitt våren 2021. Med ideella insatser från lokala entreprenörer och kunniga pensionärer byggdes den portal som står där idag. Sven-Olof har från sitt äldreboende sett och varit med i det som skett på sina stigar ända till sin bortgång. Hans livsverk sköts idag av ideella krafter i Sven-Olofs minne.

Sven-Olof var nästan 91 år när han gick bort... nu vandrar han vidare på sina egna stigar.

Vänner och adepter
Pia Möller-Andersen

På första sidan

Guldglänsande tjäderhöna

Är tjäderhönan skogens vackraste fågel? Det är många som tycker det. Bo Joelsson, suppleant i föreningens styrelse, tog bilden där tjäderhönans gulfärger fångas upp av det glittrande morgonljuset.

”Äng är åkers moder”

En av hörnpelarna i det svenska jordbruket från tidig järnålder och fram till 1950-talet, var att det byggde på samspel mellan slätter, boskap och odling – i ett ömsesidigt beroende.

Slätterängar var nödvändiga för att boskapen skulle överleva under vintern och i sin tur ge gödsel till åkern. Ju mer gödsel det fanns att sprida på våren, desto mer åkermark och bättre skördar. Boskapen gav kött och mjölk, säden gav mjöl – och höet från ängarna var en förutsättning.

Därav talesättet att ”äng är åkers moder”.

Men efter andra världskriget blev konstgödsel tillgänglig i stor skala och då bröts det här sambandet. Vissa bönder började specialisera sig på att odla säd och andra blev kött- och/eller mjölkbönder. Idag används kornas avföring framför allt för gödning på gräsvallar som ger näringsrikt

Göran Söderström och Stephen Hinton deltog i lieslåttern.

vinterfoder som ökar mjölkproduktionen.

Som en konsekvens behövs inte längre några slätterängar i det svenska jordbruket. Ängsmarken har övergivits och håller på att växa igen – först med sly, sedan med gran.

Man räknar med att bara 1–2 procent av 1950-talets slätterängar finns kvar idag.

Studiecirkeln ”Locka in mångfalden i din trädgård” samlade in fröer från ängsblommor i Åsmundshyttan i augusti. Alf Wikström, Lage Bergström och Heidi Nergård Larsson på bilden. Samtliga foton: Maj-Lis Koivisto

Det betyder att ängsväxterna har blivit färre och att många arter som var vanliga för 75 år sedan har blivit sällsynta. Det påverkar många bin och fjärilar och andra insekter som är beroende av ängsväxterna för sin överlevnad.

Och i nästa steg påverkas många fåglar och fladdermöss som äter insekter. Till exempel är en tredjedel av Sveriges vildbin rödlistade, varannan hussvala har försvunnit sedan år 2000. Alla svenska fladdermöss, 19 arter, är fridlysta.

Om vi vill bevara ängarnas artrikedom måste vi se till att bevara de få ängar som fortfarande finns kvar och dessutom måste vi anstränga oss för att skapa reträttmiljöer för ängsväxter och de insekter som är beroende av dem.

Möjliga reträttmiljöer är vägkanter och gräsmattor i villaträdgårdar.

Det här är en fråga som Naturskydds-

Lupinbekämpning i juni.

föreningen Hofors-Torsåker länge har engagerat sig i. Nytt från förra året är att vi nu har en ängsgrupp som sätter ängarna i fokus.

Ängsgruppen bildades sommaren 2024 och består nu av sju personer, men vi behöver bli fler! Hör av dig om du är intresserad av att vara med till Heidi, 070-972 70 72, eller Lage 070-699 42 41.

Lage Bergström, för Ängsgruppen

Många aktiviteter i Ängsgruppens regi

I våras tog Ängsgruppen fram en arbetsplan för sommaren och vi fick ekonomiskt stöd från Strangells stiftelse för att genomföra den.

Det har blivit en lång lista med aktiviteter:

- Två studiecirklar, den ena med fokus på kunskap om ängsväxter och den andra inriktad på hur man ställer om en del av gräsmattan till blomsteräng.
- Två bildföredrag och ett panel-samtal om ängar, insekter och biologisk mångfald med Erik Hansson, Lage Bergström och Emil V Nilsson.
- Tre exkursioner: den första inriktad på ängsväxter, 15 juni på Vilda

Blommornas Dag under ledning av Barbro Risberg. Den andra om ängsskötsel på marker med olika hävd med Lage Bergström den 29 juni, samt en dag om ängssvampar i oktober. Se artikel om ängssvampsdagen på sidorna 20–21.

- En liekurs inriktad på slipliar, se artikel på sidorna 16–19.

- Fem arbetsdagar/kvällar på ängsmark/vägkanter i Åsmundshyttan: om fagning i april, att bygga risstaket i juni, lupinbekämpning, också juni, insamling av fröer i augusti, slätterdag med lie och räfsa i augusti.

Liekursen blev en sommarsuccé

I mer än 2000 år har lien varit ett viktigt verktyg för Sveriges bönder. Den har använts för att slå det gräs som behövs till vinterfoder för kor, får och hästar. Än i dag är lien ett utmärkt redskap för att sköta ängar och hagar. Men hur lär man sig att slå med en lie - och hur skaffar man sig en lie att slå med? Ängsgruppen fixade en liekurs!

I dagens mekaniserade jordbruk har lien tappat sin betydelse. Det är inte så många som kan använda en lie vilket är synd för lien ett utmärkt redskap för att sköta slåtter av ängar och hagar.

Med en mobil ässja riktar Mattias Helje liebladen. Foto samtliga bilder i artikeln: Maj-Lis Koivisto

Slåtterängar är en av de artrikaste naturtyperna vi har. För den som vill bidra till att rädda biologisk mångfald är det därför en bra idé att ta sig an en bit mark och sköta den med årlig slåtter. Det kan vara en del av gräsmattan i en villaträdgård, eller en välgång i det egna bostadsområdet eller en hage som håller på att slyta igen.

Att skaffa en lie att slå med kan vara ett problem eftersom det idag inte finns någon svensk tillverkare av lieblad. De liar som finns att köpa kommer från Mellaneuropa och där finns en annan lie-tradition med så kallade knackliar. Den vanliga nordiska lien kallas sliplie.

Skilnaden handlar om hur järnet i liebladet har behandlats i tillverkningen och hur man gör för att hålla lien vass. Den nordiska lien slipas på en slipsten, medan den europeiska knackas med en hammare för att skapa en tunn och vass egg.

Tekniken att slå med lie är densamma för både knackliar och slipliar. Idag finns ett utbud av endags liekurser för den som vill lära sig att slå, men de är i huvudsak inriktade på knackliar och det vanliga är att man erbjuds att köpa en knacklie

Mattias Helje går igenom de liar deltagarna tagit med sig (överst). Det finns olika sätt att slipa en lie. Kristoffer Skogsberg visar Alva Virén hur man kan göra med en fyrkantig slipsten. Göran Ehn arbetar med den vanliga roterande.

i samband med att man går kursen. Ett startpaket kostar minst 5000 kronor och då ingår lieblad, orv (alltså skaftet) och

verktyg för knackning. Själva kursen kostar kanske 2000–3000 kronor.

Fortsätter på nästa uppslag

Mattias Helje kröker till ett lieblad som värmts upp på den mobila ässjan, bilden ovan. På bilden nedan blir han fotograferad av P4 Gävleborg, som gjorde reportage från liekursen.

Det är ganska mycket pengar för den som bara behöver lien för att slå en egen blomsteräng. Men måste det vara så?

När vi i Ängsgruppen började planera en liekurs funderade vi på ett alternativ. Vi konstaterade att det finns väldigt många slipliar i Sverige undanlagda i uthus eller till salu på loppisar. Liebladen är ofta i dåligt skick och orven är kanske skadade, men för den som kan skulle det ganska lätt gå att göra i ordning dem och anpassa dem till nya användare.

Vi kände till en person som kan allt som är värt att veta om slipliar, smeden Mattias Helje i Lima. Han är Sveriges enda liesmed och dessutom slöjdare och slätterentusiast. Vi bad honom planera en endags liekurs med grundidén att deltagar-

Med vassa liar är det en glädje att slå gräset. Men helt lätt är det ändå inte – som vanligt behövs det övning och åter övning för att behärska olika sorters marker.

na skulle komma till kursen med egna slipliar, som först skulle behöva repareras eller anpassas till respektive deltagare. Under kursen skulle deltagarna sedan lära sig slipa sin lie och lära sig grunderna i att slå.

Mattias tog sig an kursledarrollen och vi i Ängsgruppen fick stöd för kursidén av Länsstyrelsen Gävleborg som lovade finansiera en kurs för tolv deltagare. När vi annonserade kursen blev den snabbt fulltecknad och vi fick alltså bekräftat att kursupplägget svarade mot ett behov.

Onsdag 30 juli genomfördes kursen och den blev en stor succé. Själv var jag värd för kursen eftersom vi höll till hemma på min gård i Åsmundshyttan.

Vid avslutningen bad jag deltagarna ge

en snabb utvärdering och det var roligt att höra var och en av dem mångordigt upprepa att kursen gett dem väldigt mycket och att alla nu kände att de kunde åka hem med sin lie som nu var vass och som de kunde slå med.

Framgången var Mattias Heljes förtjänst, men Ängsgruppens egen Kristoffer Skogsberg hade också betydelse i sin roll som assisterande lärare. Det var en fröjd att se hur de båda tog sig an de anpassningar som behövde göras med deltagarnas liar. Och hur de tålmodigt hjälpte varje deltagare att hitta rätt teknik vid slipstenen.

Är du intresserad av att lära dig slå med lie? Hör av dig, kanske vi ordnar en ny liekurs nästa sommar.

Lage Bergström

Med blicken mot marken kan man få syn på de små ängssvamparna.

Foto: M-LK

Sällsynta ängssvampar hittade på Erik-Lars och Fäbods

Ängssvampar är en särskild slags svampar som växer i ängar och hagar och som är ganska okända. De lever inte i symbios med träd som till exempel kantareller. Inte heller bryter de ner ved som till exempel tickor gör. Och inte är de parasiter som till exempel törskatesvampar.

I stället är de anpassade att leva på näringsfattiga marker i något slags samspel med förmultnande ängsväxter. Några är matsvampar, andra är oätliga.

Ängssvamparna har minskat dramatiskt på senare år, men på välskötta slåtterängar finns de kvar. 8 oktober anordnade vi en inventeringsdag med Stefan Olander och Alf Pallin, båda med stor erfaren-

het av ängssvampar. Vi besökte först Erik-Lars i Åsmundshyttan och sedan Fäbods naturreservat i Östansjö.

September var en torr och svampfattig månad, men det regnade några dagar innan inventeringsdagen och det gjorde att många svampar tittade fram.

Vi gjorde flera spännande fynd och några var riktiga rariteter, till exempel fagervaxing (*Hygrocybe aurantiosplendens*) på Erik-Lars och blårödling (*Entoloma blo-maxii*) på Fäbods.

I Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för svampar i ängs- och betesmarker har man valt ut tre arter som programarter, sällsynta ängssvampar som finns i första hand på ängar med lång kontinuitet.

För att de ska bilda fruktkroppar krävs nästan alltid att ängen har skötts med årlig slåtter i hundra år eller mer.

Fagervaxing och blårödling är två av åtgärdsprogrammets tre programarter och bekräftar alltså det vi redan vet att ängsmarken på Erik-Lars och Fäbods har hög kvalitet, präglad av långvarig skötsel.

Att de här arterna har valts ut i Naturvårdsverkets åtgärdsprogram är också för att de ses som signalarter. Finns de här arterna, finns också många andra så kall-

ade följearter, alltså andra ängssvampar som vill ha samma slags livsmiljö. Också det fick vi bekräftat under ängssvampdagen. Vi hittade ytterligare fjorton ängssvamparter, flera av dem rödlistade.

Vi var 13 deltagare på ängssvampdagen, alla glada och uppmärksamma när vi skildes åt på eftermiddagen. Det hade varit en härlig dag i vackert väder och vi hade lärt oss mycket. Tack till Stefan och Alf för framgångsrik guidning!

Lage Bergström

Blårödling hittades i ängen på Fäbods. Fagervaxing och ängsfingersvampen hittades på Erik-Lars i Åsmundshyttan.

Foto: Lage Bergström

Vill du engagera dig för naturen och den biologiska mångfalden?

Om du vill värna vår natur finns det många olika sätt att engagera sig på. Alla behövs och alla är välkomna!

Naturskyddsföreningen Hofors-Torsåker har flera arbetsgrupper, men du kan också delta aktivt vid ett specifikt tillfälle, eller för en viss tidsbegränsad sak. Och om du brinner för en särskild fråga som vi ännu inte arbetar med kan du själv starta en arbetsgrupp som driver just den frågan.

Våra arbetsgrupper:

- Skogsgruppen värnar skog med höga

naturvärden. I vår drar vi igång en studiecirkel om hur man skyddar skog.

- Ängsgruppen arbetar för insekter och blomrikedom och för att öka den biologiska mångfalden i våra trädgårdar och offentliga miljöer.

- Natursnokarna driver barnverksamhet
- Hofors Gröna Ring (studiecirkel)

- Mat, mark & mångfald (studiecirkel)

På gång att starta är en vattengrupp.

Hör av dig om du är intresserad!

Mejl: hofors-torsaker@

naturskyddsforeningen.se

Kommande program

Natursnokarna: Alla barn ska få uppleva naturen

19 oktober vid Hagaparken
22 november, plats meddelas senare

Välkommen till Natursnokarna som är Naturskyddsföreningens barn- och familjeverksamhet. Verksamheten vänder sig till barn i åldrarna 6–10 år, som kommer med en vuxen, som inte behöver vara vårdnadshavare.

Vi vill att barn och deras vuxna ska komma ut i naturen, trivas där och vilja värna den. Forskning visar att vistelse i naturen är bra för vår motorik, vårt välmående och vår koncentrationsförmåga.

Därför är det viktigt att i tidig ålder få lära sig att vistas i naturen och känna sig trygg i den.

Anmäl er via vår mejl snokhoforstorsaker@gmail.com inför varje träff.

Ni kan vara med på valfritt antal träffar. Träffarna är gratis och öppna för alla. Medlemskap behövs inte.

Vi bjuder på något ätbart, ta med egen dryck.

Snok snok!

Anna Virén

Natursnoksledare

Spännande saker
finns överallt!

Foto: Per Lissel

Följ vår Facebooksida Natursnokarna Hofors-Torsåker där vi skriver om våra träffar.

Håll utkik på Facebook och hemsidan

Gå med i vår Facebookgrupp! Där kan du hålla dig uppdaterad om nya programpunkter och om vad som händer både lokalt och i världen utanför kommunen.

Sök efter Naturskyddsföreningen Hofors-Torsåker. Information om våra aktiviteter finns även på vår webbplats: hofors-torsaker.naturskyddsforeningen.se

Studiecirkel: Mat, mark och mångfald

Onsdagar 29 oktober, 12 och 26 november, 3 och 17 december, samt 28 januari,
kl 18–20.15, Folkets hus, Skolgatan 21, Hofors

Närproducerat i hemmaträdgården.

Foto: M-LK

Är du intresserad av livsmedelsproduktion och lantbruk kopplat till natur och biologisk mångfald? Vill du veta mer om Sveriges matberedskap? Då är detta en studiecirkel för dig!

Vi träffas åtta gånger och varvar digitala föreläsningar som vi tittar på tillsammans och träffar då vi går igenom studiematerialet som tagits fram av Naturskyddsföreningen och Ekologiska lantbrukarna.

Anmälan via Studiefrämjandets webbplats, sök på *Mat, mark & mångfald* Hofors. Det går att hoppa in även om cirkeln startat.

Frågor? Kontakta cirkelledaren Maj-Lis Koivisto på 0700-20 90 29.

Studiecirkel: Hofors Gröna Ring

Måndagar, start 20 oktober kl 18–20.15
Folkets hus, Skolgatan 21, Hofors

Kalhyggna breder ut sig och det är sorgliga synen. Visionen vi har är en sammanhängande levande skog med höga naturvärden och stor biologisk mångfald runt Hofors tätort.

En uppvuxen skog medför en mängd fördelar som till exempel ökat koldioxidupptag, större möjligheter till rekreation och fysiskt och psykiskt hälsa för boende, minskad risk för översvämningar, renare luft och vatten, ökad biologisk mångfald och matsäkerhet i oroliga tider.

Vi har kommit en bit på vägen med att utforma visionen och börjat ta kontakt med intressenter. Men, vi har många bitar

kvar. Upplägget bestäms av deltagarna.

Det går att hoppa in även efter studiecirkeln startat. För nya deltagare kommer vi börja studiecirkeln med en gedigen introduktion.

Anmäl dig via ABF Gästriklands webbplats, sök på Hofors Gröna Ring. Varmt välkomna!

Hjälp oss hitta ringens leder

Hofors Gröna Ring ska ha många vandringsleder och nu finns en webbplats för topparna i kommunen. Där kan alla hjälpa till med att fylla i bästa rutternas. Så ta på dig vandringskängorna och bege dig ut i ringens område och hjälp oss hitta lämpliga leder. Läs mer: vandraranthofors.wordpress.com

När såg du en igelkott senast? Igelkotten och svedjenävan, bilden nedan, är två av de arter som har minskat kraftigt. Foto: Naturskyddsföreningen och Barbro Risberg

Barbro Risberg: Naturen pressas globalt - hur ser det ut hos oss?

22 oktober kl 18, Del 1:

Växter och svampar

3 november kl 18, Del 2: Djur

Hofors bibliotek,

Skolgatan 11, Hofors

Många arter minskar kraftigt i Sverige och i världen. Vad beror minskningen på? Och vad kan vi göra för att stoppa trenden? Det kommer Barbro Risberg, med specifik kunskap om utvecklingen för den biologiska mångfalden i Hofors kommun, att prata om vid två tillfällen.

Barbro Risberg, tidigare ordförande för Naturskyddsföreningen Hofors-Torsåker,

har ägnat många år åt att kartlägga och dokumentera växter och djur i Hofors kommun. Få, om ens någon, besitter den kunskap som hon har om trenden.

Under två kvällar i höst kommer hon att berätta om hur det ser ut för växter, svampar och djur i vårt område.

Missa inte dessa föredrag med unik information om naturen i Hofors kommun!

Mattias Ahlstedt: Till Rumänien på slätterresa

17 november, Björkhagskolan, Edskevägen 18, Hofors

Mattias Ahlstedt, tidigare ordförande för Naturskyddsföreningen Dalarna, åkte efter midsommar i år till Rumänien för att delta i slätter på den rumänska landsbygden. Han gjorde det tillsammans med ett 20-tal andra slättergubbar och slättertanter.

Resan anordnades av nätverket Svenska kulturlandskap.

Den 17:e november kommer han att berätta om resan som innefattade fantastiska slätterängar, häftiga landskap, stor gästfrihet och även ett inslag i rumänsk tv, som vi kommer att få se.

Foto: Mattias Ahlstedt

Blåmes.
Foto:
Bo Joelsson

Vinterträff med bildvisning

10 december kl 19, Björkhagsskolan, Edskevägen 18, Hofors

Traditionell bildvisning då medlemmar kan visa upp sina bästa naturbilder.

Varje medlem får cirka 15 minuter. Ta

med dig dina favoritfoton och kom! Eller kom och bara njut av fina bilder!

Vi bjuder på fika, ta med en egen mugg!

Foto: Signe Maria Brunk

Signe Maria Brunk: Svalbard - att bo vid slutet av kartan, men närmare livet

8 januari kl 19, Barkhyttans bygdegård

Hitta dit: Ta E16 mot Gävle från Hofors och sväng höger vid skylt Barkhyttan, efter cirka 6 km. Bygdegården ligger till vänster efter cirka 700 meter. Skyltat från Barkhyttevägen.

Signe Maria Brunk från Torsåker är expeditonsledare och expeditonsarrangör på Svalbard. Hon kommer att berätta om varför hon valde att flytta dit, hur livet i Longyearbyen är och om livet i Arktis. Och så blir det förstås bilder från det ark-tiska natur- och djurlivet.

Foto: Secret Atlas

Håll utkik!

Årsmöte med medlemsmiddag

19 mars 2026 – mer info kommer

50-årsfirandet fortsätter! Föreningen bjuder in till en subventionerad middag efter det att årsmötet blivit klart. Håll utkik på Facebook och hemsidan för mer information!

Kalendariet i korthet

Söndag 19 oktober

Natursnokarna: mer information i Facebookgruppen Natursnokarna Hofors-Torsåker eller mejl: snokhoforstorsaker@gmail.com

Måndag 20 oktober kl 18, Folkets hus, Hofors

Studiecirkeln *Hofors Gröna Ring*

Onsdag 22 oktober kl 18, Hofors bibliotek

Barbro Risberg: *Naturen pressas globalt – hur ser det ut hos oss? Del 1: Växter och svampar*

Onsdag 29 oktober kl 18, Folkets hus, Hofors

Studiecirkel *Mat, mark & mångfald*

Måndag 3 november kl 18, Hofors bibliotek

Barbro Risberg: *Naturen pressas globalt – hur ser det ut hos oss? Del 2: Djur*

Onsdag 12 november kl 18, Erik Lars väg 3, Åsmundshyttan

Ängsgruppsmöte

Måndag 17 november kl 19, Björkhagsskolan

Mattias Ahlstedt: *Till Rumänien på slätterresa*

Söndag 23 november

Natursnokarna: mer information i Facebookgruppen Natursnokarna Hofors-Torsåker eller mejl: snokhoforstorsaker@gmail.com

Onsdag 26 november kl 18, Folkets hus

Studiecirkel *Mat, mark & mångfald*

Onsdag 10 december kl 19, Björkhagsskolan

Vinterträff med medlemmarnas bildvisning

Torsdag 8 januari kl 19, Barkhyttans bygdegård

Signe Maria Brunk: *Svalbard – att bo vid slutet av kartan, men närmare livet*

Torsdag 19 mars kl 18, plats meddelas senare

Årsmöte med medlemsmiddag

Aktiviteterna ovan äger rum i samarbete med Studieförbundet Gästrikland och ABF. Vi planerar också att visa Tina-Marie Qwibergs nya dokumentärfilm *Frökriget* – mer info kommer på Facebook och på vår webbplats: hofors-torsaker.naturskyddsforeningen.se

Juli. Älgmöte en tidig morgon. Älgpopulationen minskar. I den kommande rödlistan föreslås älgen att bli rödlistad som nära hotad (NT).

Foto: Stig Björk

Bli medlem och stöd djur och natur!

Bli medlem

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation med över 200 000 medlemmar. Medlemsavgiften är 360 kronor per år, eller 420 kronor för ett familjemedlemskap. Du får bland annat fem nummer av den prisbelönta tidskriften Sveriges Natur, tio procents rabatt på tågresor med SJ, tillgång till en webbplats fylld med information. Och framför allt, så står du upp för naturen!